

Manifest Akademického senátu Trnavskej univerzity v Trnave k dokumentu Moderné a úspešné Slovensko – Národný integrovateľný reformný plán

Akademický senát Trnavskej univerzity v Trnave oceňuje reformné snahy vlády Slovenskej republiky, avšak s obavami vníma kroky navrhované v dokumente Moderné a úspešné Slovensko – Národný integrovateľný reformný plán v oblasti vysokého školstva a financovania vedy a výskumu (časť 4 Vzdelávanie a časť 5 Veda, výskum a inovácie) a neskrýva znepokojenie nad cieľom obmedziť akademické slobody.

Zároveň Akademický senát Trnavskej univerzity plne podporuje stanovisko Slovenskej rektorskej konferencie uverejnené 6. októbra 2020, ktorým nesúhlasí s oklieštením akademickej samosprávy a zverejňuje tento

Manifest Akademického senátu Trnavskej univerzity v Trnave

K časti 4. Vzdelávanie, podkapitola 9. Reforma financovania a riadenia vysokých škôl:

- 1 Zásadne nesúhlasíme so zámerom obmedziť právomoci akademických senátov (vyjadrené vetou v uvedenom dokumente: „Rola akademického senátu vo vzťahu ku rektorovi bude viac konzultačná“). Tieto orgány tvoria súčasť tradičných akademických slobôd univerzít a je nepochopiteľné, že sa snahy o obmedzenie ich právomocí objavujú opakovane v rôznych dokumentoch. Požadujeme zachovanie aktuálne platného stavu.
- 2 Zásadne nesúhlasíme s navrhovanou zmenou úloh správnej rady univerzity, ktorá bude „vyhlasovať výberové konania“ na rektora alebo dekana. Sme presvedčení o tom, že akademickí pracovníci sú schopní zvoliť si do akademického senátu zástupcov, ktorí sú schopní zvoliť kompetentného rektora alebo dekana, ktorý bude pracovať v najlepšom záujme univerzity/fakulty. Preto nesúhlasíme so zavádzaním inštitútu akéhosi „profesionálneho rektora“ alebo „profesionálneho dekana“: predkladaný dokument tiež evokuje zámer obmedziť právomoci dekana ako najvyššieho predstaviteľa fakulty i zámer obmedziť samosprávu fakúlt, čo je neakceptovateľné.
- 3 Zásadne nesúhlasíme s plošným zámerom zvýšiť počet zahraničných doktorandov na 20 %, zahraničných študentov na 15 % a zahraničných učiteľov na 15 %. V predloženom materiáli nie je uvedené, prečo by zahraničné občianstvo malo byť predpokladom pre pozitívnu diskrimináciu pri štúdiu či práci (často isto aj na úkor domácich študentov a pracovníkov). Nie je tiež jasné, ako bude štúdium zahraničných študentov financované, ak musí prebiehať v anglickom jazyku (a preto napr. študentov z Ukrajiny nemožno považovať za zahraničných, ak študujú v slovenskom jazyku). Internacionalizácia štúdiá a výučby sa deje i v súčasnosti, avšak pre mnohé odbory je úplne neaplikovateľná s exaktným percentuálne vyjadreným pomerom.
- 4 Rozumieme zámeru sprístupniť funkčné miesta docentov a profesorov odborníkom z praxe, zároveň však daný dokument neobsahuje predstavu, ako tento stav dosiahnuť. Je

neakceptovateľné, aby boli domáci docenti a profesori plniaci kritériá SAAVŠ diskvalifikovaní na úkor odborníkov z praxe alebo na úkor zahraničných pracovníkov kvôli dodržaniu percentuálnemu podielu zo všetkých pracovníkov (vyjadrené požiadavkou na 15 % zahraničných akademikov), ak predkladaný materiál neobsahuje ani náznak požiadaviek, ktoré sa budú od odborníkov z praxe vyžadovať.

- 5 Nerozumieme zámeru „diverzifikácie škôl na univerzitné a profesijné“, ktorý je v predkladanom materiáli spomenutý bez akéhokoľvek vysvetlenia. Ak sa za touto formuláciou skrýva snaha o rozdelenie univerzít na „lepšie“ a viac financované a naopak „horšie“ a menej financované (pravdepodobne aj v spojitosti s Mgr./Ing. a PhD. štúdiom a procedúrami HVK), potom zásadne nesúhlasíme s takouto klasifikáciou univerzít bez jasných pravidiel a všeobecnej zhody v akademickej sfére. Zásadne tiež nesúhlasíme s umelým tlačením do rozvoja „bakalárskych programov nepokračujúcich na 2. stupni VŠ“, ak na uplatnenie takýchto absolventov neexistujú právne podmienky. Naopak, ak je zámerom posilniť prepojenosť vysokoškolského vzdelávania a trhu práce, potom treba zvýšiť v existujúcich programoch finančné zabezpečenie praxe (napr. praxe v učiteľských a vychovávateľských odboroch), ktoré je mimoriadne poddimenzované.
- 6 Nerozumieme cieľu „výkonnostných zmlúv“ a máme za to, že vysoké školy aj v súčasnosti vychovávajú absolventov s dôrazom na kvalitu. Ak to tak nie je v prípade niektorých VŠ, potom má štát aj teraz možnosti, ako takúto školu sankcionovať. Rozumieme však potrebe znížiť počet študijných programov s ohľadom na počet študentov, pritom však musí byť braný aj ohľad na kvalitu danej vysokej školy či posudzovaného odboru na nej.
- 7 Chápeme cieľ umiestnenia vysokých škôl v top 500 v medzinárodných rebríčkoch univerzít. Ak za svetový rebríček berieme napr. všeobecne akceptovaný tzv. šanghajský rebríček (<http://www.shanghairanking.com/ARWU2020.html>), potom je v ňom aktuálne zaradená iba Univerzita Komenského na mieste 601 – 700. Z okolitých krajín napr. Česká republika má v tomto rebríčku 6 univerzít (z toho iba jedna je v top 500), Poľsko má v ňom 8 univerzít (z toho iba 2 v top 500) a Maďarsko má v ňom 5 univerzít (z toho žiadna v top 500). Hoci všetky tieto krajiny vynakladajú na vedu a výskum viac prostriedkov, zjavne sa to nepremiata do top 500 a umiestnenie univerzít v akomkoľvek rebríčku nemôže byť jediným ukazovateľom kvality. Umiestnenie univerzít v rôznych rebríčkoch nie vždy odzrkadľuje financovanie zo strany štátu a nemôže byť univerzálnym zaklínadlom a podmienkou na získavanie financií od štátu exkluzívne na tento účel. Rešpektujeme však podporu pre slovenské univerzity, ktoré majú potenciál uspieť v medzinárodných rebríčkoch, zároveň je ale potrebné si uvedomiť, že univerzity primárne poskytujú vzdelanie. Preto je potrebné podporu pre univerzity s potenciálom umiestnenia v top 500 svetových rebríčkov plánovať tak, aby nedošlo k obmedzeniu poskytovania vzdelania na úkor ostatných univerzít.
- 8 V cieľoch znížiť počet študijných programov na 3. stupni o 20 % a zároveň zvýšiť počet doktorandov o 50 % vidíme zásadný rozpor, ktorý ovplyvní kvantitu, ale nie kvalitu. Preto navrhujeme zosúladiť podmienky pre doktorandské študijné programy tak, aby pre daný program platili v celej krajine rovnaké nároky. Nie je možné podporovať doktorandské štúdium kvantitatívnou cestou, ak kvalita absolventa nebude zodpovedať

vynaloženým finančným prostriedkom a bude sa líšiť medzi univerzitami. Predkladané percentuálne návrhy naznačujú, že sa pravdepodobne plánuje vybrať univerzity, ktoré budú môcť vykonávať doktorandské štúdium (možno v nadväznosti na klasifikáciu „univerzitných a profesijných škôl“) a preto zásadne odmietame nekonceptné snahy posilniť doktorandské štúdium na vybraných vysokých školách na úkor iných.

- 9 Nerozumieme zámeru znížiť počet verejných vysokých škôl z 20 na 18 bez uvedenia predstavy predkladateľov materiálu, ktorých VŠ sa to má týkať. Nie je jasné, ako autori materiálu dospeli k tomuto číslu. Zásadne nesúhlasíme s umelým zlučováním škôl, ktoré môže byť v konečnom dôsledku škodlivé pre všetky časti napr. ak sa spoja univerzity s rôznou kvalitou. Zlučovanie musí byť dané ako možnosť, nie ako cieľ. Mediálne intenzívne propagované spájanie niektorých univerzít z tzv. V7 a SAV a ich požiadavky na obrovské zdroje pre výstavbu budov či bytov považujeme v aktuálnej krízovej situácii, ktorá môže trvať niekoľko rokov, za kontraproduktívne. Naopak, je potrebné sústrediť sa na zvýšenie kvality a výkonu existujúceho ľudského potenciálu, bez ktorého ani výstavba nákladných budov a infraštruktúry v nich nemôže zlepšiť život v krajine.

K časti 5. Veda, výskum a inovácie:

- 1 Rozumieme cieľu zvýšiť kvalitu výskumu na vysokých školách a cieľu praktického využitia výskumu v praxi. Zdôrazňujeme však, že primárnou výskumnou inštitúciou v SR je Slovenská akadémia vied a nepostrehli sme v predloženom materiáli zámery zvýšiť kvalitu či praktickosť využitia jej výskumných výstupov. Nie je preto korektné žiadať od univerzít plošne, aby bez ohľadu na výšku financovania zvyšovali aplikovateľný výskum, ak to mnohé odbory neumožňujú. Pri nastavení financovania je potrebné porovnávať univerzity i ústavy SAV na základe odborov, počtu publikácií/citácií na jedného tvorivého pracovníka a podobne, nie porovnávať iba absolútne čísla, ktoré nezohľadňujú počet pracovníkov. Preto žiadame objektívny spôsob financovania bez možnosti subjektívneho zasahovania s použitím účelových parametrov. Prípadná rivalita medzi univerzitami alebo medzi SAV a univerzitami o limitované finančné zdroje nie je na prospech nikoho, naopak, ako akademické prostredie máme povinnosť stmelovať krajinu a pracovať v jej prospech.
- 2 V predloženom materiáli nie je jasná zmienka o základnom výskume, akcentuje sa iba „podnikový výskum“. Domnievame sa, že súkromné podniky majú nástroje na financovanie výskumu vlastnou cestou i v spojení s univerzitami a aj za aktuálnej podpory štátu (APVV a podobne). Základný výskum však predstavuje potenciál pre následný aplikovaný výskum a preto je potrebné cestou špeciálnych grantov podporiť výskum pracovníkov a tímov, ktoré majú excelentné výsledky v základnom výskume (scientometrické parametre a podobne).
- 3 Súhlasíme so zámerom zvýšiť výdavky na vedu a výskum, pričom sa však musí rešpektovať princíp zákonného štatútu „výskumná univerzita“. Nesmie sa to však diať na úkor financovania chodu vysokých škôl, keďže ich primárnou úlohou je vzdelávanie.

Preto navrhované krátenie rozpočtu vysokých škôl (-24 mil. eur v roku 2021 a ešte viac počas nasledujúcich rokov, čo za rizikové pre fungovanie vysokého školstva označil aj NKÚ) považujeme za neakceptovateľné bez dôkladnej analýzy stavu a potrieb. Radi by sme verili, že sa za týmto plánom neskrýva cieľ umelo likvidovať vybrané študijné programy, stupne štúdia (= obmedziť 2. stupeň štúdia a v nadväznosti na to aj 3. stupeň) alebo priamo fakulty, hoci tento zámer je len veľmi ťažké interpretovať inak.

- 4 V predložennom materiáli nie je zmienka o financovaní výskumu v spoločenských alebo humanitných vedách. Žiadame preto garantovať udržateľnosť a rozvoj aj týchto oblastí výskumu, ktorého výsledky sú využiteľné na zlepšenie sociálneho statusu jednotlivca, jeho právneho povedomia, pri príprave budúcich učiteľov, sociálnych pedagógov, terénnych sociálnych pracovníkov, historikov, archeológov a podobne.

Z predloženého dokumentu vyplýva, že zámery týkajúce sa vysokých škôl a financovania vedy a výskumu sú ďaleko za hranicou volebného obdobia končiaceho sa v roku 2024. Ambicióznosť tohto projektu a jeho čiastkové ciele posúvajú do úzadia skutočné problémy vysokoškolského školstva na Slovensku a ich radikálne presadzovanie môže poškodiť, ba až zdevastovať univerzitné vzdelávanie v SR. Veríme, že Ministerstvo financií SR ako predkladateľ tohto materiálu komunikuje plánované zmeny s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR, keďže agenda vysokých škôl nespadá do náplne odbornej pôsobnosti Ministerstva financií SR.

Veríme, že konštruktívny dialóg a objektívne parametre sú základným predpokladom na zlepšenie kvality akademického a univerzitného prostredia v SR. Veríme, že nie je cieľom kohokoľvek, kto ovplyvňoval prípravu tohto materiálu, likvidovať študijné programy či výskum v odboroch, ktoré zabezpečujú kvalitní vysokoškolskí učitelia. Veríme, že rovnako korektne sa bez neobjektívnych zásahov, sledovania vlastných cieľov či vsúvania pozmeňovacích návrhov na poslednú chvíľu pripraví aj nový zákon o vysokých školách. Na týchto cieľoch sme pripravení spolupracovať so všetkými zainteresovanými inštitúciami.

Manifest Akademického senátu Trnavskej univerzity v Trnave vychádza zo
Stanoviska AS PdF TU z 19. 10. 2020.

Manifest Akademického senátu Trnavskej univerzity v Trnave bol schválený uznesením AS TU 5K-1/2020 dňa 11.12.2020.

V Trnave 11.12.2020

Akademický senát Trnavskej univerzity v Trnave